

Nieuwsbrief

Inhoud

'Democratie is voor mij...'	1
Interview Evelien Blom	2
Interview Anne-Marie Huysmans	3
Niet alles lezen	5
Open Studiedagen 2011	5
Vuur brandend houden	7
Stichting Present	8
E-Quality	9
Wetenswaardig	10

Secretariaat Unie NKV
Pr Christinastraat 50
6101 HG Echt
Tel: (0475) 488 790
E-mail: info@unienkv.nl
Website: www.unienkv.nl

Bij dit nummer

Ontmoeting met veel verschillende mensen, zo omschrijven oud-voorzitters de Unie NKV. Dit voorjaar heeft de Unie NKV afscheid moeten nemen van een aantal gewaardeerde bestuursleden, onder wie twee leden van het Algemeen Bestuur. Aan beide vrouwen zijn voor de Nieuwsbrief dezelfde vragen voorgelegd. De een kijkt tevreden terug op de nieuwe organisatievorm, de ander op de tien jaar dat de Unie NKV bij kon dragen aan de Leerstoel Religie en Gender.

Ondanks deze verschillen lijken hun betrokkenheid en strijdbaarheid op elkaar. Evelien en Anne-Marie, we zullen jullie missen en wensen jullie alle goeds bij de mensen die jullie nu zullen ontmoeten. De Unie NKV blijft daar graag bij horen! Dat geldt natuurlijk ook voor Thérèse Vandeweyers en Ger Bisschops.

Op ontmoeting – in de vorm van een interview – met de nieuwe voorzitter Willy Hoebe moet u nog even wachten. Wel schrijft ze in deze Nieuwsbrief een column over de wereld van de letteren.

De Open Studiedagen waren dit jaar gewijd aan de vraag hoe religie meereist met mensen. Ina de Graaff en Helmi van Stratum doen verslag. De bijdrage van de Unie NKV aan de Leerstoel Religie en Gender wordt volgens afspraak na tien jaar beëindigd; de universiteit heeft besloten dit deel niet over te nemen. Vanwege het belang van de Leerstoel heeft de Unie NKV gevraagd om dit besluit te heroverwegen. Deelnemers aan de Open Studiedagen hebben dit verzoek ondersteund. In totaal hebben 67 mensen hun handtekening gezet, die samen met onze reactie op het teleurstellende antwoord aan de faculteit is verstuurd.

Andere bijdragen in deze Nieuwsbrief gaan over de ontwikkeling dat steeds meer maatschappelijke organisaties door bedrijven worden ondersteund. Ook dat kan nieuwe ontmoetingen opleveren...

Namens de Unie NKV wens ik u een zomer met goede ontmoetingen! Hartelijke groet,
Joanne Seldenrath

'Democratie is voor mij...'

'...dat je met elkaar problemen aanpakt', vult Evelien Blom in. Zij opende als voorzitter de studiedag en jaarvergadering van de Unie Nederlandse Katholieke Vrouwenbeweging op 6 april 2011 in 's-Hertogenbosch.

Dochter in een maatschappelijk bewogen gezin richtte ze al op haar elfde een jeugd-gemeenteraad op in Bostel. Tijdens haar studie rechten was ze gemeenteraadslid van Nijmegen (CDA), en nu dus van 's-Hertogenbosch.

Een democratie heeft...

1. regels die voor iedereen gelden (rechtsstaat)
2. gekozen vertegenwoordigers
3. vrije verkiezingen
4. vrijheid van meningsuiting
5. vrije media
6. een maatschappelijk middenveld.

Alle deelnemers hadden een wolkje met die vier woorden gekregen en ingevuld. Inleidster Marianne van der Sloot behandelt vervolgens de zes kenmerken van democratie aan de hand van haar agenda als gemeenteraadslid van 's-Hertogenbosch (portefeuilles Zorg en Welzijn, Economie, Toerisme en Cultuur).

*Marianne van der Sloot:
'Democratie is niet alleen van de politiek maar ook van het maatschappelijk middenveld'*

Maar wat is het maatschappelijk middenveld? Georgani-seerde mensen die een mening uitdragen. En ja, dat is lastig dat juist die organisaties onder druk staan. Marianne gelooft dat het maatschappelijk middenveld op een andere manier gaat werken, via petities op internet en via twitter. Ze ziet ad-hocgroepen ontstaan rondom een bezwaarschrift.

(vervolg op p.4)

Nu staan we dichterbij de basis

Interview met Evelien Blom-de Groot

Ik mis niet de tijd – ik weet niet waar ik de tijd vandaan heb gehaald – maar de vriendschap en samenwerking en inzet van veel verschillende vrouwen, van veel verschillende vrouwen’, zegt Evelien Blom (ZijActief Nederland) over haar afscheid als voorzitter ad interim van de Unie NKV (2009-2011). Ze blijft actief in uiteenlopende ‘clubs’ als de Rode Hoeden, het Zincafé van haar woonplaats, het parochiebestuur en het Waterschap Vallei & Eem (lid van het Dagelijks Bestuur namens het CDA).

Evelien Blom noemt zichzelf: ‘...een mens die graag bestuurt. Ik vind dat leuk, om met mensen om te gaan en ze te motiveren ook iets te gaan doen. Dat lukt omdat ik zelf niet aan de zijlijn blijf staan. Belangrijk is dat je "mens binnen de samenleving" blijft. Wil je wat bereiken, dan moet je onderop beginnen en door durven gaan. Dat werkt alleen als je die basis niet vergeet. Daarom kost een bestuursfunctie zoveel tijd. Je moet ervoor durven staan, duidelijk zijn, aangeven wat mensen zelf kunnen doen en daarmee helpen.’

Goed vertalen

Zo kijkt ze ook naar de Unie NKV. ‘De Unie is van een club die wat op zichzelf stond, een extroverte organisatie geworden. Het was een grote organisatie die iets zei over andere organisaties, een ver-van-mijn-bedshow. Af en toe kwam er een briefje en soms een vergadering. Nu staan we dichterbij de basis. Daar ben ik verschrikkelijk blij mee want dat geeft een kans om te overleven. De statuten zijn aangepast zodat plaatselijke afdelingen lid kunnen worden. Zo hebben ook kleine organisaties wat in te brengen. Als het goed is, zit de Unie door alle lagen van de bevolking heen. Communicatie moet bovenaan staan. Je laat op een fatsoenlijke manier, maar niet te soft, naar boven horen wat je vindt, maar je

moet dat vooral goed vertalen naar de basis. Dat kan via de Nieuwsbrief en de leden in het Algemeen Bestuur, maar de organisaties kunnen zelf ook wat doen.’

Als voorbeeld noemt Evelien het protest dat de Unie NKV begin 2010 heeft laten horen bij het ontslag van een kerkelijke vrijwilligster. ‘Dat ontslag raakte alle vrijwilligers. Ook nu moet de Unie weer van zich laten horen over niet-realistische regels in bijvoorbeeld fusieparochies.

Vrouwen kunnen hiertegen in actie komen en de besturen van de lidorganisaties kunnen dit ook bij gewone mensen brengen.

Gelukkig hoeft niet iedereen landelijk actief te worden. Je kunt je talenten overal inzetten.

Vrouwen haken soms af doordat de eisen zo hoog zijn dat ze amper te combineren zijn met werk of gezin. Tegelijk zijn er ongelooflijk goede vrouwen; die kunnen zes dingen tegelijk.’ Ze was laatst op een *Ladies Day*: ‘Dat zijn ondernemers die bij elkaar komen voor een goede lezing en vervolgens speed-daten. Dan kom je ongelooflijke interessante vrouwen tegen, daar zou zo veel uitgehaald kunnen worden. Ik noem de Unie altijd om te zorgen dat die zichtbaarder wordt.’

Voor de mensen

Ze blijft zich druk maken over kerk en samenleving. ‘Oudere vrouwen zijn ongelooflijk kritisch geworden, ook naar de kerk toe. Voor jongelui is de kerk steeds minder interessant: terug naar de kerk voor het Vaticaan? Je doet toch ook je wasmachine niet weg? Als de kerk hetzelfde zou doen als de Unie, zou het goed komen. O wat jammer dat ik zo oud ben geworden,’ verzucht ze, ‘Anders zou ik er graag een dagtaak aan besteden. Dat doe je voor de mensen die de kerk vormen. En je doet het vanuit je geloof – ieder mens interpreteert dat zoals het bij haar of hem past. Tegen Onze Lieve Heer zeg ik soms: dat kun je

toch niet maken! Dat zeg ik ook om mensen wakker te schudden. In het Waterschap mag je van mening verschillen maar we hebben dezelfde uitgangspunten.

Evelien Blom als dagvoorzitter

Dat werkt heel gemakkelijk. Als de kerk ook zo zou werken, was er waarschijnlijk veel minder gedoe. Ik hoop dat de Unie NKV sterk genoeg blijft, in aantal en in visie, om de vloedgolf te pareren.’

Een email van Evelien

‘...het is heel speciaal om zoveel heel bijzondere mensen te leren kennen. Dat verrijkt een mensenleven en ik heb er heel veel van geleerd en mee gekregen, het was voor mij een UnieFEESTJE! Nogmaals dank aan iedereen die dit stuk en vele jaren deel uitmaakte van een actief stuk leven voor mij. Doe iedereen mijn hartelijke groeten en succes Willy!! En laat ons niet afhaken!!

Alle goeds, Evelien’

Geef mij het leven maar

Interview met Anne-Marie Huysmans-Pyckevet

'Fijn om met allerlei mensen te praten over heel verschillende onderwerpen', zegt Anne-Marie Huysmans over haar tijd bij de Unie NKV. 'Ik vond het wel moeilijk om afscheid te nemen. En ik ben nog steeds druk, maar nu vooral in de buurt. Ik wil iets meer tijd hebben voor kinderen, kleinkinderen en mijn man.'

Anne-Marie Huysmans was voorzitter van de Unie NKV in de periode 2000-2004, vanuit het Katholiek VrouwenDispuut (KVD) waarvan ze in 1972 lid was geworden. In die tijd had ze vier kinderen in de leeftijd van nul tot vier jaar. 'Een goede vriendin in Utrecht vond het KVD echt iets voor mij. Ik zat de hele dag in de luiers en had geen tijd om iets anders te doen. Eerst kwam ik alleen luisteren. Later kreeg ik meer tijd en heb ik af en toe ook een lezing verzorgd. Nog steeds ben ik lid van kring Utrecht II. Het zijn vriendinnen voor het leven. Ik heb me altijd gelukkig geprezen met het KVD.'

Afscheid van Anne-Marie Huysmans

Naast en via het KVD werd ze actief in kerkelijke en landelijke organisaties: de Oecumenische Raad van De Bilt, de Diocesane Pastorale Raad van Utrecht met kardinaal Alfrink en Willebrands ('het was heel erg leuk en heel spannend toen'), het Oecumenisch Vrouwen Contact (ooit de voorloper van de Raad van Kerken), het Conciliair Proces en het Landelijk Pastoraal Overleg V. In haar KVD-kring werd geluisterd naar haar ervaringen. 'Ze zeiden: geweldig Anne-Marie, dat je dat doet maar het is niets voor ons. Dat was voor mij een vorm van ondersteuning. Ik werd er strijdbaar van, om op te komen voor geloof, me daarvoor in te

zetten, kerkelijk, maatschappelijk en sociaal. Zoals Marga Klompé dat deed.'

De kern van haar geloof is niet de kerk – die heeft het doorgegeven – maar wat Jezus heeft gezegd en gedaan, hoe hij ernaar leefde, hoe hij is voorgedaan en heeft geïnspireerd. 'We zijn er als handen van God. Als het gaat over de leer of het leven, geef mij dan het leven maar, de manier waarop mensen met elkaar omgaan. Dat andere komt wel.'

Van moeder op dochter

Vanuit het landelijk bestuur van het KVD werd ze lid van de Commissie Overleg Bisschoppen (COB) van de Unie NKV die vergaderingen had met Mgr. Muskens en Mgr. Punt. In 1996 werd de Vereniging Nederlandse Katholieke Vrouwen (VNKV), de koepel van de katholieke arbeidersvrouwen, opgeheven. 'Mgr. Muskens stelde toen voor dat we een boek over die beweging

moesten laten schrijven. Helmi van Stratum heeft zich daarvoor erg ingezet, samen met de auteur Marjet Derks.' Het boek *Edelmoedig, fier en vrij* is verschenen in 2002.

'Hij zei ook dat we, als we meer theologisch wilden

werken, moesten studeren. Er moest een Leerstoel Vrouwen Geloof Cultuur komen. In 1998 is daartoe vanuit de lidorganisaties de Commissie Onderzoek Leerstoel (COL) opgericht. Gezamenlijk maakten we daarin de leeropdracht die door Julie Feldbrugge op schrift werd gesteld. Zij had toen net haar boek over Teresa van Avila voltooid (*Vonken uit de hemel*). Samen met haar, met Ineke Leemput (VNKV), Riet Spierings (SNVR) en Riky Settels van het Katholiek Vrouwengilde die ondertussen overleden is, zijn we alle katholieke universiteiten

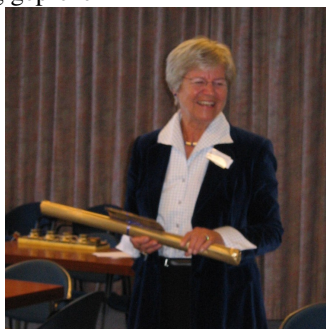
afgegaan: Utrecht, Tilburg en de Radboud Universiteit. Zo kregen we contact met Maaïke de Haardt die juist een groep vrouwen zocht als klankbord. Uiteindelijk werd onze Leerstoel in 2001 samengevoegd met de Catharina Halkes Leerstoel: de Catharina Halkes / Unie NKV-leerstoel.

De Leerstoel die nu tien jaar bestaat, zie ik echt als iets wat we bereikt hebben. Om uit te leggen wat we voor ogen hadden, vergelijk ik het altijd met de landbouw. Vroeger werd alle kennis doorgegeven van vader op zoon en van moeder op dochter. Vervolgens kwamen er landbouwscholen, en ten slotte werd alle kennis gebundeld en tot wetenschap ontwikkeld in Wageningen. Dat doet Maaïke voor het geloof met de ervaringen en bijdragen van vrouwen in haar project "God in het alledaagse". Jammer dat het Unie NKV-deel nu weg zal vallen. Misschien kan het nog worden voortgezet in een project waarvoor we geld vrijmaken, met name voor de Open Studiedagen.'

Dialoog

'Ik heb veel geleerd in al die besturen en van al die mensen. Ik vind het makkelijkster geworden om iets te verwoorden. Ik durf veel meer! Ik kan iedereen aanraden om mee te denken en mee te beslissen in besturen.

Nu lees ik het boek van Erik Borgman, *Metamorfosen*. Voor katholieken, protestanten en moslims geldt uiteindelijk hetzelfde: er is een God en ik ben een instrument van God. De katholieke traditie bestaat uit zo veel moois, echter veel katholieken voelen zich door de gebeurtenissen in de kerk in de steek gelaten. Het zou goed zijn wanneer er een dialoog komt tussen bisschoppen en de mensen die zich nu katholiek noemen. Maar misschien is er een nieuwe Luther nodig. Ga naar de Wartburg', zegt ze tegen de protestantse interviewster, 'dat is indrukwekkend.'

Democratie is voor mij...

(vervolg van p.1)

Dagvoorzitter Anne Stael (midden op de foto) introduceert 's middags de *talking stick*, een vorm om met elkaar te praten die afkomstig is van de indianen. Wie de stok in handen heeft, mag zo lang praten tot hij of zij alles heeft gezegd wat ze op het hart heeft.

Opmerkingen uit de zaal gaan over de afstand tussen politiek en middenveld. Niet alleen zijn de media dikwijls subjectief, maar de politiek vertaalt ook slecht. Een politicus moet op alle plekken durven praten en ook niet-gebruikers van Twitter kunnen bereiken. Het studiegedeelte van de dag wordt afgesloten met een kring, waarin de *talking stick* opnieuw rondgaat. De deelnemers koppelen terug naar wat ze ingevuld hadden in de wolk. Want wat is democratie... voor mij?

Het stokje overnemen

Na de pauze is er de jaarvergadering. Voor Anne-Marie Huysmans en Evelien zelf is het de laatste vergadering. Evelien Blom vestigt er de aandacht op dat de Unie NKV last heeft van wat ze

zelf heeft gecreëerd. Onze dochters kunnen studeren en werken en economisch onafhankelijk zijn. Toen heb ik de consequenties niet zo doordacht, zegt Evelien Blom. De gezinnen staan onder druk als vrouwen en mannen dubbele taken hebben. Veel vrouwen uit de organisaties passen nu op de kleinkinderen; de dochters kunnen het stokje niet overnemen maar er komen andere dingen daarvoor in de plaats. In die situatie moet de Unie NKV haar draai vinden als een volwassen organisatie zodat er met onze club rekening wordt gehouden.

Sinds het vertrek van Ine Aasted-Madsen is Evelien Blom interim-voorzitter geweest. Wie neemt deze taak op zich nu ook Evelien vertrekt? Evelien Blom: 'Je gaat gelukkig weg als voorzitter wanneer je het stokje kunt overdragen. En dat kan ik: Willy Hoebe is bereid om mij op te volgen.' Na het hartelijke applaus bedankt Willy Hoebe (ZijActief Limburg) voor het vertrouwen: 'Ik ga het proberen en vooral alles samen doen!'

Meer foto's vindt u op de website www.unienkv.nl. Voor een uitgebreider verslag kunt u mailen naar info@unienkv.nl.

Hoe los je samen een probleem op?

Berecht worden omdat je als vrouw een auto bestuurt? Dat is in onze westerse samenleving ondenkbaar. Hoe vrij wij hier leven, besef je wanneer je hoort hoe het er elders in de wereld aan toe gaat.

Kiesrecht en vrijheid van meningsuiting zijn in veel landen nog lang geen vanzelfsprekendheid, concludeerden deelnemers aan de Andante-studiedagen over democratie (Straatsburg 2010). Als vervolg daarop heeft de Unie NKV de studiedag op 6 april gewijd aan 'Je hebt recht van spreken. Je hebt het zelfs voor het zeggen!'

Kan het thema van deze studiedag, 'democratie', landen in onze organisaties? Wanneer er weer een verkiezing is, denk je: wat zijn mijn rechten en plichten als burger? Wat kies ik? Op wie moet ik stemmen? Wat vind ik belangrijk voor mijn gemeente, provincie of mijn land? Wie ken ik?

Maar waarom wachten tot er weer verkiezingen zijn? Nodig nu politici (v/m) uit, gemeenteraadsleden of leden van de Provinciale Staten, voor een afdelingsbijeenkomst. Mogelijk kan je afdeling voor zo'n bijeenkomst terecht in het gemeentehuis of in het provinciehuis, met als 'toetje' een rondleiding door het gebouw.

Praat met elkaar over wat democratie precies betekent. Hoe wordt dat ingevuld in de gemeente, in de provincie, of ook in de kerk, de school, en het gezin? Welke problemen spelen er? Hoe kunnen deze opgelost worden? Vraag de leden van de afdeling ook een niet-lid mee te nemen naar de bijeenkomst. Zo breng je burgers en politici dichter bij elkaar. De politiek kan niet zonder mensen met een mening! Samen kunnen we creatief via democratische wegen problemen oplossen.

Voor afdelingen die met dit thema aan de slag willen, stelt de Unie NKV een programma beschikbaar met suggesties, vragen en werkvormen. Mail naar info@unienkv.nl of bel naar (0475) 488 790.

Niet alles lezen

'Je moet alles opschrijven,' droeg een dreumes mij eens op, 'dan vergeet je het niet!' Alles opschrijven, alle gedachten? Dat kan niet. Bovendien kan een mens niet alles lezen. Maar hoeveel tekst kan de mens in de 21e eeuw wèl aan?

Je kunt om vijf uur opstaan, alle ochtendbladen lezen en de dringende artikelen die in de lectuurbak wachten, je nog even verdiepen in het boek van de vo-rige avond om daarna gelaafd aan het werk te gaan. Op de werkplek komen allereerst de vetgedrukte aankondigingen van berichten in de onmiddellijk geopende outlook in het vizier. Want tegenwoordig doen alle mensen hun zegje digitaal, met een uitgebreide aanbeveling voor boeiende websites.

Hoe komt een mens, elke dag opnieuw, door die waanzinnige hoeveelheid tekst heen? Een dag is voorbij voor je het weet, en dan heb je zelf nog geen letter op papier gezet. Nou ik ... een paar letters voor een column. De ochtend is al om. Stop! Alle mensen willen toch niets meer lezen. Er staat genoeg geschreven. Ik ga op vakantie. Het is de hoogste tijd om op adem te komen, even weg uit het universum vol letters.

Vakantie is geen luxe meer. Iedereen kan genieten van vakantie, desnoods op een balkon hoog in de wolken, uit de wind in de zon met een ... Nee! Ja! Wegdromen tussen letters. Hoe alles beter kan, hoe een probleem in een verhaal als sneeuw voor de zon kan verdwijnen. Nadenken over het goede en het kwade, bijvoorbeeld over een andere rijkdom dan geld. Keuzes maken. Wegwijzers volgen. Welke wijzer is wijs? Niet alle wegen leiden naar Rome. Gewoon je neus volgen, ervaringen opdoen, je laten verrassen, je verwonderen over werelden in wereld.

Je kunt een leven lang lezen wat geschreven is, niet alles, wel veel kennis opdoen. En helaas een mens vergeet ook weer. Echter op reis zijn, door de wereld van letteren en beelden, waar en wanneer dan ook, dat blijft geweldig fascinerend.

Willy Hoeben-Los

Migratie van religie, migratie van het heilige

Open Studiedagen 2011

De Catharina Halkes / Unie NKV leerstoel Religie en Gender heeft voor de twaalfde maal haar jaarlijkse drie Open Studiedagen georganiseerd voor studenten en belangstellenden. Doel van de studiedagen is het in brede kring onder de aandacht brengen van actuele ontwikkelingen en thema's op het gebied van vrouwenstudies theologie en religiewetenschappen.

Ina de Graaff schrijft over de eerste dag (4 februari), Helmi van Stratum-van Beeck over de derde (20 mei). Van de tweede studiedag op 25 maart (Heil voor iedereen? Over de export van religie en gender) is geen verslag beschikbaar.

De eerste Open Studiedag werd verzorgd door Maaïke de Haardt en Grietje Dresen. 'Wat haar heilig is reist mee' was het thema van Maaïke de Haardt, treffend geïllustreerd door de getoonde foto van een kunstwerk van Berlinde de Bruyckere, een tjokvol met huisraad volgestouwd woonwagentje, symbool van warmte en beschutting, maar ook van kwetsbaarheid en angst.

Gods migratie

Migratie is zo oud als de wereld en eindeloos zijn de motieven waarom mensen van de ene woonplaats vertrekken naar de andere, vrijwillig of gedwongen. Dit voortdurende trekken heeft religieuze tradities, culturen en nationale identiteiten bepaald. Vrouwen speelden hierbij een vooraanstaande rol en hun leven werd erdoor beïnvloed. Eenheidscultuur, eenheidsreligie berust doorgaans op een illusie. Ontwikkelingen zijn historisch niet meer vast te stellen. Niettemin produceren

deze illusies prachtige verhalen over de oorspronkelijke zuiverheid van de religie. Dit geldt in sterkere mate voor een nationale identiteit. In de huidige debatten is dit inzicht nogal eens afwezig. Migratie roept angst op en wordt als bedreigend ervaren.

In de Bijbel wordt vaak melding gemaakt van reizen; de bekendste migrerende vrouw is Hagar. Het betoog van Maaïke de Haardt concentreert zich vervolgens op de wijsheidstraditie uit het Oude Testament, zoals de wijsheidsboeken Job, Psalmen, Spreuken, Prediker, Salomo en Wijsheid van Jezus Sirach. In de traditie worden deze verhalen verteld en geïnterpreteerd vanuit het mannelijk perspectief. Vanaf 1960-1970 komt de wijsheidstraditie weer naar voren, de verhalen zijn dichtbij en concreet en populair onder feministen.

Maaïke de Haardt toont aan dat kritische herlezing vanuit een vrouwenperspectief een andere manier van kijken met zich meebrengt: vrouwenwijsheid als personificatie van het goddelijke.

Met huisraad volgestouwd

Schepping en rechtvaardigheid horen bij elkaar. In het leven van alledag zijn volksverhalen en volkswijsheid niet dogmatisch. Levenslessen hebben te maken met pijnlijkheid van het leven, doen geen afbreuk aan de volheid des levens. Het godsbeeld is gemigreerd van de koning aan het hof naar God onder de gewone mensen.

Hervertelling

Grietje Dresen ging in haar bijdrage 'Verhalen uit het eerste testament herverteld' in op twee fictieboeken met een Bijbelverhaal als onderwerp. Het is een feministische strategie bekende verhalen te herschrijven vanuit perspectief van vrouwen. In *De Arkvaarders* van Anne Provoost is de verteller een meisje, Re Jana, die met haar ouders wegtrekt uit de moerassen van Kanaän naar de woestijn waar een reusachtige boot wordt gebouwd. Grietje Dresen laat zien dat het traditionele verhaal van Noach door dit andere perspectief overhoop wordt gehaald en vragen oproept over schuld en rechtvaardigheid.

In het andere boek, *De rode tent* van Anita Diamant, vertelt het meisje Dina, de dochter van aartsvader Jacob en Lea, over haar leven. In het Bijbelverhaal heeft Dina geen stem, maar hier is zij de centrale figuur. Het verhaal is de geschiedenis van een groep Bijbelse vrouwen, hoe zij een vitale rol spelen als individu en als groep bij het reilen en zeilen van hun stam.

Na de lunch zagen we de film *Agora* van Alejandro Amenábar uit 2009, die speelt rond 400 na Chr. in Alexandrië. Het is een protest tegen elke vorm van religieus fanatisme en pleitbezorger van gewetensvrijheid en tolerantie. Alle bekende elementen: mannenmaatschappij, macht, godsdienstanen, geweld, verdrijving en moord, komen voorbij. Eén vrouw, Hypatia, staat voor helderheid en gerechtigheid, maar het loopt slecht met haar af.

Rachel Weisz als Hypatia

Proces van verandering

Het thema van de **derde Open Studiedag** was: 'Terugkeer van een "ander" Heilige? Migratie en overleven'. Door globalisering, wereldkapitalisme, armoede en oorlogsgeweld komen de laatste decennia 'overlevingsmigranten' naar Noord-Amerika en de landen van West-Europa. Maaik de Haardt stelt de vraag wat vanuit feministisch-theologisch perspectief daarover te zeggen valt.

Kwetsbare positie

Wereldwijd zijn vrouwen als migranten in de meerderheid. Van de migranten uit de Filipijnen en Indonesië is 80% vrouw. Door hun werk in huishouden en zorg zijn ze 'onzichtbaar' en kwetsbaar. Vaak worden ze slachtoffer van slechte arbeidsomstandigheden, uitbuiting en vrouwenhandel. Met hun werk onderhouden ze hun familie en bieden ze hun kinderen – 'mobiliteitswezen' – een betere toekomst. Tegelijkertijd betekent migratie voor deze vrouwen nieuwe kansen en is het zo een vorm van 'empowerment'. Onderzoek naar de betekenis van religie voor migranten is er nog weinig. Onlangs verscheen van Leo en Jan Lucassen, *Winnaars en verliezers. Een nuchtere balans van 500 jaar immigratie*, dat een goed beeld geeft van het migratieland dat Nederland vanaf 1580 is geweest. Bij de opkomst van het nationalisme, de 'constructie' van de Nederlandse identiteit in de negentiende eeuw, nam de migratie tijdelijk af, om in de twintigste eeuw weer te groeien. Vrouwelijke migranten waren in de minderheid, uitgezonderd de Duitse dienstmeisjes.

Doorlaatbare grenzen

Bij de moderne migratie vindt op ruime schaal verandering plaats in de eigen religieuze praktijk. Voorbeeld is het hindoeïsme in Nederland waar sprake is van dubbele migratie: van India naar Suriname (1873–1916) en vervolgens naar Nederland (1975–

1980). Het kastenstelsel wordt gerelativeerd, ook bij huwelijken. Begrafenisrituelen versoberen, maar huwelijksrituelen houden stand. Voor alle niet-christelijke migranten, met name voor moslims, blijven echter ook de religieuze kalender, de tijdrekening, en het 'anders' zijn in ras en etniciteit belangrijk. De diasporasituatie leidt tot aanpassing en 'onderhandelen'; het vieren van eigen feesten wordt moeilijker, vooral voor jongeren.

Marjo Buitelaar onderzocht de betekenis van religie onder hoogopgeleide moslima's van de tweede generatie. Zij legden meer de nadruk op spirituele en ethische waarden, en de ontwikkeling van eigen vroomheid, dan op de eigenheid van de islam. In het dagelijks leven is God nabij in bidden en vasten. Het zijn 'buigzame gelovigen': ze onderhandelen over de eigen invulling van hun (geloofs-)leven.

Betekent een feministische theologie van migratie en diaspora ook transformatie van het 'heilige'? In deze tijd krijgen, onder invloed van het postkoloniaal denken en de wereldwijde migratie, de woorden 'diaspora' en 'homeland' een nieuwe, bredere betekenis. Het meer of minder loslaten van de

Dienstmeisje in Nederlandse keuken

'dominante religie' (RK, PC) als normatief versterkt dit proces van verandering. De nadruk valt meer op volksreligiositeit, op religie als overlevingskracht. Intercultureel en interreligieus contact levert spanningsvolle ontmoetingen op. Daarin ontwikkelt zich een 'theologie van de dialoog'. Grenzen blijken 'doorlaatbaar', verhalen en herin-

neringen scheppen verbondenheid met de nieuwe omgeving. Ook geloofsverhalen fungeren daarin en er is een voortdurende verplaatsing van het 'heilige'.

De Haardt pleit voor kritische solidariteit: globalisering dwingt ons tot denken in een proces van verandering, weg uit de oude tegenstellingen.

Onderdak in Nederland

De tweede inleidster, Kathleen Ferrier, kon putten uit haar persoonlijke ervaringen met migratie. Komend uit de protestantse traditie in Suriname woonde ze met haar gezin tien jaar in Zuid-Amerika en bracht vandaar ethische en morele waarden mee naar Nederland. In de jaren negentig in Amsterdam werd zij voorzitter van Samen Kerk In Nederland (SKIN), waarin vijftig tot zestig migrantenkerken zich verenigden en bij elkaar steun zochten. Het werken voor SKIN werd haar persoonlijke 'inburgeringscursus' in de Nederlandse samenleving.

Om met gelovige migranten over Nederlandse normen en waarden te kunnen spreken moest Ferrier zelf daarnaar op zoek. Het was ook voor haar vaak onduidelijk wat voor Nederlanders kán en niet kan. Daarbij komt de ervaring dat jouw eigen manier van doen niet de enig

juiste is, en blijkt het moeilijk om je eigen plek te vinden.

Aanpassing aan gewoontes en het leren van de taal is onmisbaar, maar het bewaren van je 'eigenheid' is nodig om niet ten onder te gaan.

Door haar werk voor SKIN kreeg Ferrier grote bewondering voor de overlevingskracht van migranten. Hun (christelijk) geloof blijkt daarbij allesbepalend te zijn: 'God heeft ons hier gebracht'. Pijnlijk was het dat de migrantenkerken alleen met grote moeite onderdak vonden bij de Nederlandse zusterkerken. Vooral vrouwen spelen bij migratie een vitale rol. Zij verdienen eerder de kost, 'sturen' hun kinderen en zorgen voor zieken. Wel is er een spanningsveld: hun gezag in de eigen samenleving is in Nederland niet zichtbaar maar blijkt wel weer binnen de kerken. Hun rol in de migrantengemeenschap is vaak onzichtbaar en daardoor onderbelicht. Vrouwen zijn meestal 'trekkers' bij de inburgering. Ferrier vatte migratie samen als 'driemaal winst': voor het land van herkomst, voor de migrant en voor het land van aankomst. Voor informatie over het beleid verwees zij naar de website www.vijfeeuwenmigratie.nl.

Mama Verhalen Koor

Ten slotte toonde de video over het Haagse 'Mama Verhalen Koor' op levendige en ontroerende manier de kracht van migrantenvrouwen. De wetenschap dat prof.dr. Maaïke de Haardt voortaan voor haar onderzoek naar Vrouw en Religie slechts één dag per week door de Radboud Universiteit wordt betaald, legde voor een aantal deelnemers over deze boeiende studiedag een 'grauwsluier' van teleurstelling.

Het thema van de volgende Open Studiedagen is Creatie en Re-Creatie: Kunst, literatuur en film van vrouwen. De Open Studiedagen worden gehouden op 27 januari, 23 maart en 1 juni 2012.

Catharina Halkes overleden

Op 21 april 2011 – Witte Donderdag – is Catharina J.M. Halkes overleden. In haar bewogen leven heeft ze zich ingezet voor veel onderwerpen op het gebied van 'vrouw en kerk', steeds in nauwe verbondenheid met (katholieke) vrouwenorganisaties.

Als emeritus hoogleraar feministische theologie is ze tot op het laatst creatief en vruchtbaar geweest. In haar hebben we een leidsvrouw verloren, en een uitermate bij ons betrokken mens.

De Unie NKV krijgt regelmatig uitnodigingen voor bijeenkomsten. Daaraan proberen de leden van het Algemeen Bestuur zo veel mogelijk gehoor te geven; soms ook vragen we vrouwen uit de aangesloten organisaties. Een verslag is dan welkom, en bij dezen zeggen we dank aan Willy Hoebe (ZijActief Limburg) die het afscheid van Alice Frijs tijdens de Sociale Studiedag in Rolduc bezocht, aan Leny Boere (ZijActief Nederland) die een bijeenkomst van E-Quality bijwoonde in Den Haag, en aan Anneriet Duivenvoorden (KVD). De laatste vertegenwoordigde de Unie op de vijftigste opening van stichting Present in Ureterp.

Het vuur brandend houden

*Sociale Studiedag
19 mei 2011 in Rolduc*

Het was een mooi afscheid van Alice Frijs van de Dienst Kerk en Samenleving. Geheel volgens haar wens werd haar afscheid gecombineerd met een sociale studiedag. Het thema in Kerkrade was 'het vuur brandend houden'. Als zodanig was het een eerbetoon aan Alice, aan wat zij altijd voor ogen had, sociaal betrokken bij kerk en samenleving.

Dat zei Wim van Meijgaarden sss. (hoofdaalmoezenier van Sociale Werken) bij de opening. Aanwezig waren ongeveer vijftig personen;

vrouwen van KVG Limburg en ZijActief Limburg waren goed vertegenwoordigd. Sprekers waren Thijs Caspers (stafmedewerker VKMO) en Wim Weijnen (algemeen secretaris van de Limburgse Werkgevers Vereniging). Beiden spraken over de 'tekenen van de tijd' verstaan, Thijs Caspers ook over 'verbinden in vertrouwen'. Vanaf de tijd van dr. Poels, algemeen aalmoezenier arbeiders, is religie een richtinggevende kracht. Religie wil zichtbaar maken wat het goede leven is. Het gaat om tot wasdom komen van de gehele mens. Laat het vuur van vertrouwen dat in onszelf brandt, niet verborgen blijven, zet het niet onder de korenmaat. Liefde is een leidraad. Vertrouwen staat boven alles centraal. Boeiend was het betoog van Wim Weijnen. Hij belichtte de sociaal-economische ontwikkelingen en sprak over de toenemende complexiteit van de samenleving en de verschuiving van machtsblokken naar onder meer China, India, Brazilië, Rusland. Anderhalf miljard mensen zullen er in de wereld bij komen, mensen die recht hebben op een gelijke positie als die van ons. De koek wordt echter niet groter. We zullen van meer naar beter moeten gaan. Hij sprak over onderstromen van hoop: duurzaamheid, omgaan met schaarse grondstoffen, maatschappelijk verantwoord ondernemen, combineren van werk, zorg en privé, kennis en cultuur. De jeugd denkt anders en heeft andere hulpmiddelen. Van groot menselijk belang blijft persoonlijk contact en tijd voor reflectie.

Eerste vrouw

Mgr. Wiertz dankte Alice voor wie ze was geweest: in het bolwerk van aalmoezeniers stond Alice haar mannetje... een sterke vrouw, wie zal haar vinden? Ze was de eerste vrouwelijke medewerker en de eerste lekenalmoezenier. 'Ze heeft ons bij de les gehouden', zei Jo Beckers met veel respect voor haar inzet voor LLTB en vrouwenorganisaties. Alice pleitte in haar slotwoord voor een permanente werkgroep Sociale Studiedag. Haar werk noemde ze 'een oefening van

bescheidenheid, dat je mag meedenken'. Namens de Unie NKV hebben Marie-Thérèse Pijls (voorzitter Commissie Overleg Bisschoppen) en ik haar het Unie-beeldje aangeboden. Een klein geschenk voor Alice die adviseur is in onze COB, uit dank, om haar te eren en blijf te geven van onze waardering voor haar enorme inzet voor kerk en samenleving, en specifiek voor vrouwenorganisaties.

Willy Hoebe

Alice Frijns: mee mogen denken

De win-winsituatie van stichting Present

*Opening vijftigste locatie
Present
31 mei 2011, Ureterp*

Stichting Present slaat een brug tussen mensen die iets hebben te bieden en mensen die daarmee geholpen kunnen worden. Zo wil de stichting een beweging op gang brengen in de samenleving waarbij meer mensen het vanzelfsprekend vinden om naar elkaar om te zien. De opening had een extra feestelijk tintje door de aanwezigheid van Prinses Maxima.

De mensen die voor deze 'hulp' in aanmerking komen, hebben geen sociaal netwerk, meestal een slechte gezondheid en zelf geen

middelen om iets te ondernemen. Personen of groepen die zich hiervoor in willen zetten kunnen dat doen in een qua tijd afgebakende setting. Je kunt je aanmelden voor activiteiten en een of twee keer per jaar in actie komen, bijvoorbeeld door met een groep van ongeveer tien personen in een weekend een huis op te knappen. Voor de mensen die zich hiervoor inzetten, is het vaak een eye-opener. Ze realiseren zich van te voren niet dat deze schrijnende situaties bestaan: 'Ik ontmoet mensen die ik anders niet ontmoet zou hebben.' Om mensen in zulke omstandigheden in de maatschappij op het spoor te komen, werken de professionele en de informele zorg (vrijwilligers) samen.

Eenzaam en ontheemd

Anja Machielse, onderzoeker bij het Landelijk Expertisecentrum Sociale Interventie aan de Universiteit voor Humanistiek, gaf een uiteenzetting 'Sociaal isolement – moderne kwetsbaarheid'. Sinds de jaren zeventig is er toenemende individualisering; mensen bepalen zelf de richting voor hun leven. Sociale controle, kerk, politiek en familie spelen minder een rol. De gezinnen zijn minder stabiel; mede daardoor zijn eenpersoonshuishoudens gestegen van 17% tot 30% in de laatste twintig jaar. Men heeft bovendien steeds meer sociale competenties nodig. 25 % van de Nederlanders is eenzaam en leeft in een sociaal isolement, in deze maatschappij voelen zij zich ontheemd. Op het platteland valt dat nog mee maar door het wegtrekken van de jongeren komen deze problemen ook hier voor. In de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zouden we de M graag willen zien voor meedoen in de maatschappij. We hebben sociaal burgerschap nodig. Dat vraagt een cultuuromslag zodat mensen zich weer om elkaar bekommeren!

Zinvol ondernemen

Sinds anderhalf jaar worden er ook bedrijven ingezet voor een doedag. Men gaat met een personeels-

team op vrijwillige basis aan de slag. Het management ontdekt verborgen talenten van het personeel en de personeelsleden zijn zinvol bezig. Er kan natuurlijk altijd nog een gezellige afsluiting met een reflectie op de dag plaatsvinden. De personeelsleden komen vaak als een ander mens terug op het werk. Dit noemt men 'maatschappelijk zinvol ondernemen'. Het kan een win-winsituatie opleveren. En de burger voor wie deze dag is georganiseerd, krijgt hierdoor erg veel vertrouwen!
Anneriet Duivenvoorden

Prinses Maxima is present

Nieuwe coalities voor emancipatie?

*Voorjaarsbijeenkomst E-Quality
9 juni 2011, Sociëteit De Witte,
Den Haag*

Directeur Joan Ferrier heette welkom en deelde mee dat minister Marja van Bijsterveldt verhinderd was. In plaats daarvan hield Joan Ferrier een vraaggesprek met Ferdi Licher, directeur emancipatie, over de speerpunten van het emancipatiebeleid van de huidige regering.

Dit beleid betreft niet alleen vrouwen maar ook homoseksuelen. Uit het publiek werd ook om aandacht gevraagd voor jongens, mannen en macho's. In haar toespraak moedigde Joan Ferrier aan tot bewustwording. Ook deelde ze mee dat E-Quality en Aletta, instituut voor vrouwengeschiedenis, in de toekomst meer samen gaan werken. VN-Vrouwenvertegenwoordiger 2011 Kirsten van den Hul had een inspirerende column. Vertegenwoordigers van Delta Lloyd, We Can, FNV-Jong en DOC Advies gingen met elkaar en

met de aanwezigen in discussie over het maatschappelijke verantwoord ondernemen en de samenwerking van bedrijven met maatschappelijke organisaties: 'civil society'. Een interessant ander perspectief bood mijn gesprek met Surinaamse en Turkse vrouwen die een eigen bedrijf wilden beginnen.
Leny Boere

Boekbespreking

Dit voorjaar verscheen bij uitgeverij Ten Have *De reis naar binnen* van Joke Litjens, waarin ze elf vrouwen interviewt over de kracht van hun spiritualiteit. De geportretteerde vrouwen hebben een diverse achtergrond: van boerin tot abdis en van verpleegkundige tot advocaat. Ze hebben geknokt om uiteindelijk hun leven te leiden zoals ze dat zelf wilden, vaak ook op spiritueel vlak. Joke Litjens schetst ook een openhartig portret van zichzelf als twaalfde vrouw. In december organiseert haar Werkplaats voor de Ziel twee dagen (in Egmond-Binnen en Amsterdam) rondom dit boek, om handvatten aan te reiken voor de eigen reis naar binnen. Meer informatie op www.werkplaatsvoordeziel.nl

Spiritualiteit in actie

Andante, de Europese Alliantie van Katholieke Vrouwenorganisaties waarbij de Unie NKV is aangesloten, organiseert op **24-28 augustus 2011** een 'zomerschool' in Reute (Duitsland). Onder de titel "De tekenen der tijd herkennen" (Joh. XXIII): Spiritualiteit in actie door Europese vrouwen – gisteren, vandaag, morgen' gaan de deelnemers op zoek naar sporen van spirituele vrouwen in de Europese geschiedenis. In hoeverre is hun spiritualiteit specifiek vrouwelijk? Wat kunnen wij, levend in zo'n heel andere tijd, van hen leren? Hoe kunnen onze eigen (spirituele) ervaringen ons helpen om nu en in de toekomst om te gaan met de problemen waarmee wij, als persoon en in onze organisaties, geconfronteerd worden in het spanningsveld tussen kerk en maatschappij?

Deze zomerschool biedt naast inleidingen door vakvrouwen de gelegenheid om in kleine groepen op uiteenlopende manieren 'spiritualiteit in actie' te beleven. Theorie en eigen ervaringen kunnen zo met elkaar worden verbonden. Voor wie daar behoefte aan heeft, biedt het programma ook de mogelijkheid voor persoonlijke bezinning en rust. Anders dan bij een Assemblee staat deze zomerschool open voor geïnteresseerde vrouwen uit alle lagen van de organisatie.

*Als u zich wilt aanmelden, neem dan contact op met Marie-Louise van Wijk (tel. (035) 693 1 532 of mlvanwijk@planet.nl).
Aanmelding: www.andante-europa.net.*

Wetenswaardig

Doorbreek huiselijk geweld

Onlangs verscheen in de Inforeeks van de Nederlandse Vrouwenraad *Doorbreek huiselijk geweld. Praat erover!* Op 12 pagina's staat veel informatie: de definitie, wat het voor kinderen betekent, in hoe-verre het bij allochtone Nederlanders voorkomt (minder maar heftiger), adressen van hulpverleningsinstellingen, de resultaten van de projecten, aanwijzingen voor een eigen bijeenkomst, wat je kunt doen bij een vermoeden van huiselijk geweld in je omgeving, en in de marge de cijfers. Zolang 12 % (1 op de 8) van de bevolking ooit te maken heeft gehad met geweld van zijn / haar (ex)partner, valt er nog veel te doen. Op de website van de NVR is een informatiemap te downloaden waarmee vrouwenorganisaties aan de slag kunnen om een bijeenkomst in eigen kring te organiseren: www.nederlandse vrouwenraad.nl.

Het Graalprogramma

voor dit najaar staat alweer in de grondverf. Er komt een nieuwe serie programma's met Wil Arts over kunst en spiritualiteit. Een van de onderwerpen wordt 'de draad van Ariadne' en we gaan ons samen verdiepen in het labrynth. Felicia Dekkers komt weer twee dagen begeleiden over mystiek en Joke Litjens heeft toegezegd een dag met ons van gedachten te wisselen over vrouwelijke spiritualiteit n.a.v. haar boek *De reis naar binnen*. Voeg daarbij een vrouwendansdag, een zangdag en een pelgrimstocht in de omgeving van Utrecht en elke zaterdag is er iets nieuws te ervaren in het Graalhuis. Op vrijdagmiddagen is er een schrijfcursus spiritueel levensverhaal met Christine Quispel en sacred dance op weg naar advent met Hilde Debacker. Ten slotte vieren we op

15 oktober het 90-jarig jubileum. De uitnodigingen zullen tijdig de deur uitgaan maar reserveer de datum vast!

Hermien van Sloten

Hoor het roepen aan de poort

is het thema van de Nationale Vredesdag op 10 september (10-16u) in het Pierson College te 's-Hertogenbosch, met medewerking van Manuela Kalsky.

Informatie en opgave bij S Hobeijn, s.hobeijn@knr.nl, tel. (073) 692 132 1.

Uit andere organisaties: Het

Dominicanenklooster

Huissen biedt in de zomer een uitgebreid programma. Hieronder volgt een greep uit het aanbod. Meer informatie vindt u op de site www.kloosterhuissen.nl. U kunt ook de zomerfolder opvragen.

Adres: Stadsdam 1, 6851 AH Huissen. Tel. (026) 326 44 22.

* Zomerzangweekend voor vrouwen, een muzikale reis door Europa, 25 t/m 26 juni met Herma Timmer.

* Het komt goed! Weekend over zelfvertrouwen, 1 tot 3 juli, met Christien Müskens en Martina Heinrichs.

* Wijze Vrouwen, bezinningsdagen 22 tot 24 juli, met Annemiek Schrijver en Brigitte Stufkens.

* Dansweekend voor 55-plussers, 15 juli tot 18 juli en 19 augustus tot 21 augustus, met Bria Boerman-Bieleveld.

* Dagboekschrijven, zomerweek met de dagboeken van Etty Hillesum als inspiratiebron, met Magda Vlasblom. 22 tot 26 augustus.

De Werkplaats voor de ziel

geeft een zomerretraite op 11 t/m 14 augustus in Abdij Koningsoord, Arnhem. Begeleiding: Joke Litjens.

Aanmelden: (06) 3 6124 607 of info@werkplaatsvoordeziel.nl.

Het Christelijk-Sociaal

Congres op 24-25 augustus in Doorn heeft het thema 'Schepping & Samenleving: een duurzame relatie'. De uitnodiging herinnert eraan dat 120 jaar geleden Abraham Kuyper het eerste christelijk congres opende met de rede *Het sociale vraagstuk en de christelijke religie*. In datzelfde jaar 1891 verscheen de eerste sociale encycliciek *Rerum Novarum*. Tijdens het congres zijn er lezingen en workshops van mensen uit de politiek (Maxime Verhagen), het bedrijfsleven, de vakbonden, de universiteit en andere maatschappelijke organisaties.

Informatie en aanmelden:

www.christeliksociaalcongres.nl of tel. (0343) 473400.

ZIJSPREEKT

Marga Miltenburg, verslaggeefster bij de KRO, leidt nu een sprekersbureau voor vrouwelijke deskundige sprekers op congressen en in de media. Ze laat maandelijks een digitale Nieuwsbrief verschijnen vol informatie over vrouwen in Nederland. Daarmee blijft u snel op de hoogte van vrouwen in de politiek, in het bedrijfsleven, maar ook in kunst en sport. U kunt zich aanmelden via info@zijspreekt.nl.

De Unie NKV heeft het plan om op donderdag 3 november een besturen-overleg te organiseren voor de aangesloten organisaties. Na de zomervakantie zullen de besturen meer informatie ontvangen.

Houdt in uw agenda in ieder geval deze datum vrij! Het overleg vindt plaats in het klooster Mariënburch te 's-Hertogenbosch.

Raadpleeg voor activiteiten regelmatig de kalender op www.unienkv.nl.